

ISSN 2991-1168
rujan / 2025

PLJESAK DLAN-OM

broj.

PLJESAK DLAN-OM

ISSN 2991-1168

Broj 28 / rujan 2025

UREDNIŠTVO

Izdavač: Udruga “Kazalište, audiovizualne
umjetnosti i kultura Gluhih - DLAN”

Glavni urednik: Angel Naumovski

Odgovorni urednik: Angel Naumovski

Urednici: Lino Ujčić i Angel Naumovski

Dizajn i priprema za tisak: Lino Ujčić

Fotografije: foto arhiv Dlan

Dizajn na naslovnici: Lino Ujčić

Tisak: Tiskara Ban

Adresa: Korčulanska 10, 10000 Zagreb

E-mail: udruga.dlan.zagreb@gmail.com

Web stranica: www.dlan.hr

IBAN: HR 9524020061100074154

OIB: 51629434968

Matični broj: 1608037

Časopis izlazi uz financijsku podršku:

SADRŽAJ

RIJEČ UREDNIKA

3 str.

DOGAĐANJA

Dojmovi s prve izložbe Udruge
gluhih i nagluhih Zagrebačke
županije

4 str.

ZNANOST

Christophe i njegov bar “SORDO”
kao most između gluhih i čujućih

8 str.

ZABAVNI KUTAK

11 str.

DOGAĐANJA

Znakovni jezik: gluhe osobe
uspijevaju se međusobno razumjeti

12 str.

ZANIMLJIVOSTI IZ POVIJEST

Neimenovani park u Maksimiru
dobio je ime po Otti Berger, gluhoj
Hrvatici „ispred svog vremena“

14 str.

ZNAKOVNI JEZIK

Različiti znakovni jezici u svijetu-
Znak:

18 str.

Poštovani i dragi čitatelji i pratitelji programa i projekata u Udruzi "DLAN" te ljubitelji i pristaše kulture i umjetnosti Gluhih,

evo nam rujna, mjeseca u kojem slavimo naše dane i tjedne. Slavimo Međunarodni dan znakovnih jezika i Međunarodni tjedan Gluhih, a međusobno smo nesolidarni, neujedinjeni, nesložni, na "ratnoj nozi" i, na "slavenski" način - sve to ukratko opišem u jednoj rečenici, "Dabogda susjedu krepala krava!".

U Udruzi gluhih i nagluhих Zagrebačke županije (oprostite još jednom - opet ih spominjem i hvalim) se i dalje događaju aktivnosti i ovim putem zahvaljujem divnoj suradnici Sanji na članku. To je primjer kako se male ruke slože, a snaga se stoput množi ... To je pjesma zagrebačkih mališana, a možda se netko od prevoditelja tj. dobrih duša sjete da to prevedu na znakovni jezik ...

Izložba je bila besprijekorno organizirana, odaziv je bio odličan, mada je moglo da bude više ljudi, ali vražićak u njima ne daje da spuste nos ... Meni je debata uvelike pomogla da shvatim da to nije baš jednostavno voditi jer to nije bila debata u pravom smislu te riječi nego panel diskusija. No dobro iskustvo i ponovilo se (ili ne?). Zaključak donesen na debati/panel diskusiji je ... Nema ga! Svak svoje fura i gura i nema zajedništva!

Osim opisanih i prepričanih aktivnosti vidjet ćete zanimljivosti o kafiću SORDO u Ghentu u kojem smo imali priliku posjetiti i uživati u delicijama i razgovoru sa gluhim vlasnikom i konobarom te gluhim gostima ... Koliko sam skužio svi gluhi koji otputuju u Ghent obavezno skoknu do SORD-a.

Na 12.-toj i 15.-toj stranici čitajte i mozak na pašu.

Uživajte u najljepšim jezicima na svijetu. Znak "Umjetnost" na raznim znakovnim jezicima.

Lijep pozdrav i do mjeseca u kojem lišće pada, a ekipa DLAN-ovaca ide ća na Peru! Ostanite sa nama do listopada, čak i do zadnjeg broja dragog nam časopisa "Pljesak DLANom".

Au revoir, chers amis et lecteurs.

Angel

Dojmovi s prve izložbe Udruge gluhih i nagluhих Zagrebačke županije

“Ruke koje pričaju”

U povodu Međunarodnog tjedna gluhih i Dana znakovnog jezika, u povijesnom prostoru Vršilnice u Zaprešiću 22. rujna 2025. svečano je otvorena prva izložba Udruge gluhih i nagluhих Zagrebačke županije – “Ruke koje pričaju”.

Izložba je odmah osvojila srca posjetitelja. Ruke, prikazane kroz fotografije, keramiku i umjetničke radove, postale su univerzalni simbol komunikacije, st-

varanja i povezanosti. Svaki rad nosio je vlastitu priču o radu, emociji, tradiciji i identitetu. Povijesna atmosfera Vršilnice dodatno je naglasila vrijednost dodira, kreativnosti i zajedništva, a posjetitelji su isticali osjećaj topline i bliskosti koji ih je pratio tijekom obilaska.

Poruka izložbe bila je jasna: ruke govore i bez riječi. One su naš jezik, naš izraz i naša poveznica.

Posebni gosti i podrška

Izložbu su posjetili brojni gosti, među kojima i zamjenik gradonačelnika Željko Barun, gradonačelnik Zaprrešića Željko Turk, čime je pružena snažna podrška inicijativi Udruge. Posebnu toplinu događaju donijeli su i učenici Srednje škole bana Josipa Jelačića iz Zaprrešića, koji su sa zanimanjem razgledali radove i upoznali se s kulturom i identitetom gluhih a događaj je popratila i Televizija Zapad.

Predavanje, debata i zatvaranje izložbe

Vrhunac obilježavanja Međunarodnog tjedna gluhih bio je 27. rujna. Program je započeo predavanjem “Mladi s oštećenjem sluha prije Domovinskog rata” u kojem je Angel Naumovski podsjetio na visoko obrazovane gluhe i nagluhe mlade ljude čije su snove i pla-

nove tragično prekinuli ratni događaji. Nakon toga uslijedila je otvorena debata na temu zajedništva gluhih, nagluhlih i čujućih, u kojoj su sudionici otvoreno razgovarali o podršci i razdorima unutar zajednice.

Raspravljalo se o pitanjima:

- Zašto gluhi ponekad ne podržavaju druge gluhe?
- Zašto osjećamo razdor među gluhima, nagluhima i čujućima?

Debatom je moderirao Angel Naumovski, a sudjelovali su: Sanja Tarczay, Justina Zajc, Miroslav Gotovac, Tajana Tarczay Uzun, Zlatko Orct i Klementina

Svetec. Zaključeno je da ovakvi razgovori moraju tek započeti jer jedino kroz iskren dijalog zajednica može jačati.

Istoga dana, izložba “Ruke koje pričaju” svečano je zatvorena. Autorima su uručene zahvalnice, a posjetiteljima je upućen poziv na nove kulturne projekte koji će slijediti.

*Tekst napisala: Sanja Augustinović,
gluha tajnica Udruge gluhih i nagluhih
Zagrebačke županije*

*

Ruke koje pričaju

Prva izložba udruge gluhih i nagluhih Zagrebačke
županije
povodom Međunarodnog tjedna gluhih
22. - 27. rujna 2025.
Vršilnica
Aleja Đure Jelačića 1, Zaprešić

Christophe i njegov bar “SORDO” kao most između gluhih i čujućih

Christophe Taveirne je 2016.godine otvorio vrata svog bara s juhom, Sordo. Od tada je zraka sunca iza šanka. Kao gluh čovjek u svijetu čujućih, svojim gostima nudi dobrodošao trenutak tišine, uvijek s fokusom na održivost.

Svatko tko kroči u „Sordo“ odmah je dočekan toplom dobrodošli-
com. Christopheov blistavi osmijeh
je kao propisana doza vitamina D.
Na zidu iza šanka nacrtae su sve vrste
gesti. Ove prekrasne i privlačne slike ima-
ju snažnu "Kiekeboe" kvalitetu. Odmah
vam daju osjećaj što "soep" - pomicanje
ruke gore-dolje, kao što biste pili juhu -
ili "koffie" - okretanje ruke u krug, poput
mlinca za kavu - znači na flamanskom zna-
kovnom jeziku (VGT). Crteže je napravio
Filip Heyninck, gluhi karikaturist.

„Prepreka korištenju gesti ne mora biti
visoka“, kaže Christophe. „Možete puno
postići govorom tijela i drugim never-
balnim znakovima. Isto radimo i kada
putujemo i ne govorimo jezik; i mi
se sporazumijevamo koristeći geste.“

Kad kročite u „Sordo“, možete to sma-
trati i odlaskom na odmor na mjesto
gdje ne govorite jezik. Naziv jušnog
bara čak znači "gluh" na španjols-
kom. Zvuči pomalo egzotično, Chris-
tophe Taveirne ima veliku strast prema
Španjolskoj. Često putuje tamo se zal-

jubio u jela, tapase i toplu atmosferu. Učinak odmora, ako ga napravite kako treba, je osjećaj spokoja. Upravo to Christophe teži u svom baru s juhom. „U Sordu namjerno ne puštamo glazbu. To je dio identiteta mog poslovanja. Sordo utjelovljuje ono što jesam. Izvan ovih zidova uvijek se uključujem u svijet čujućih, ali u baru s juhom osjećam se kao kod kuće. I tko god uđe unutra, prilagođava se mom svijetu. Svatko tko traži mir i tišinu ovdje će pronaći i osjećati se vrlo ugodno.“ Svako jutro Christophe priprema tri različite juhe dana. Njegov jelovnik također uključuje sendviče, tapase i deserte.

„Osim redovitih kupaca, u Sordo dolaze i turisti, ponekad čak i iz Španjolske. (smijeh) Želim svojim kupcima ponuditi kvalitetu, pa biram svježije i lokalno povrće. Sam ga berem; to mi je važno. Svaki dan vozim svoj teretni bicikl kako bih obavio svu kupovinu namirnica. Jedino što moram paziti na tramvajske linije. Ali ovih dana ih lako mogu preskočiti.“

Christophe prirodno ima održiv način razmišljanja. Počeo je s vegetarijanskom

hranom u dvadesetima i od tada se razvijao. „Iskrenost i pravednost su mi bitne vrijednosti. Stoga sam htio izraziti taj ekološki osviješteni način razmišljanja u svom poslu. Gotovo sve što ovdje vidite nabavio sam u trgovini rabljenom robom i na buvljaku. Od šalica za kavu do šarenih zdjelica za juhu. Moj bar je također izrađen od recikliranog otpadnog drva.

Dati novi život stvarima koje bi inače bile bačene prekrasan je ideal za mene. Moj je cilj raditi što više ekološki prihvatljivo.“ Sordo je mjesto društvenog susreta. Lonac za taljenje gdje se čujuće i gluhe osobe mogu upoznati. Gluhoća je nevidljivi invaliditet. Ne vidite je, a čujuće osobe općenito dobivaju vrlo malo informacija o svojim gluhim kolegama.

Razumijem da to može biti prepreka i upravo zato želim upoznati ljude sa znakovnim jezikom i pokazati im da komunikacija s nekim tko je gluh ne mora biti tako komplicirana. Kroz svoj posao već sam motivirao nekoliko ljudi da nauče znakovni jezik.

Prije dvadeset pet godina, Christophe je napustio svoju rodnu Zapadnu Flandriju i preselio se u Ghent. „Bio sam impresioniran gradom i njegovom bogatom i raznolikom kulturom. Doseljenje ovamo mi je postupno omogućilo da procvjetam. Kao mali dječak bio sam vrlo plašljiv. Iz sažaljenja su mi ljudi često govorili da su izbori vrlo ograničeni ako želiš nešto postići kao gluha osoba. Mislim da je to šteta, jer imamo potencijala.“ „Važno je, čak i ako imate invaliditet, da iskoristite svoje talente i koristite moć tih talenata u svom radu.“

Važno je da osobe s invaliditetom mogu preuzeti ulogu poduzetnika i tako raditi samostalno. Temelj uključivosti je, uostalom, da osobe s invaliditetom mogu preuzeti svaku društvenu ulogu koju obavljaju i drugi. Uvjereni smo da su mnoge osobe s invaliditetom zainteresirane za samozapošljavanje. Trebalo bi uložiti više napora kako bi im se pružila ta prilika. Kada je riječ o zapošljavanju osoba s invaliditetom, ljudi rijetko razmatraju činjenicu da i oni mogu raditi kao samozaposleni. Kasno sam procvjetao, ali ponosan sam na ono što sam postigao. Kao gluha osoba, možete biti poduzetnik i voditi posao.

Moja je lekcija bila: imam puno toga za ponuditi i to bih trebao pokazati. Sa svom skromnošću, usuđujem se reći da sam sretan što sam uzor zajednici gluhih.

Moj posao spaja dva svijeta: svijet gluhih ljudi i svijet čujućih ljudi. Pomalo je kao odlazak na putovanje. Kada putujete, govorite i drugi jezik. U mom poslu to je flamanski znakovni jezik. Moj posao također služi kao informativna točka o znakovnom jeziku. To još nije bilo dostupno u Gentu. U mom poslu ljudi se mogu međusobno povezati. Svi su dobrodošli, ali postoji pravilo: svi moraju znakovno reći "hvala". To je stvar pristojnosti.

Osim posla u Gentu, Christophe se osjeća povezanim s gluhom zajednicom izvan granica Belgije. Tijekom putovanja u inozemstvo povezuje se s gluhim osobama i skuplja inspiraciju za nove ideje za promicanje uključivosti - i za nove obroke. „U svakoj zemlji vidite razlike u načinu na koji se ljudi nose s gluhoćom, ali potreba za povezivanjem je svugdje ista“, kaže. Sanja o dijeljenju svog znanja i iskustava te inspiriranju drugih gradova i zemalja da postanu uključiviji.

Lino Ujčić

1

2

Karikature: Jean- Jacques Sempé

Znakovni jezik: gluhe osobe uspijevaju se međusobno razumjeti

Iako ne postoji univerzalni znakovni jezik, gluhe osobe iz različitih zemalja ipak uspijevaju međusobno komunicirati. Kako im to uspijeva? To je zbog preklapanja znakova s jedne strane i njihove čiste odlučnosti da "zajedno riješe stvari" s druge strane, smatra istraživač Onno Crasborn. "Krajnje je vrijeme da oni koji čuju nauče činiti isto."

Glavno pitanje u ovoj Vici studiji je: kako gluhe osobe to uspijevaju?

Profesor sa Sveučilišta Radboud započeo je svoje istraživanje međunarodne komunikacije zanimljivim eksperimentom. Odletio je sa svojom gluhom nizozemskom istraživačkom asistenticom u Šangaj, a ona je sjela na razgovor s gluhim kineskim istraživačem. „Izašli su prilično umorni iz vježbe, ali su postigli znatan napredak: uspjeli su se predstaviti, razmijeniti radna i putna iskustva te razgovarati o panorami Šangaja“, kaže Crasborn, profesor nizozemskog

znakovnog jezika na Sveučilištu Radboud. „Glavno pitanje u ovoj Vici studiji je: kako gluhe osobe to uspijevaju?“

Prve škole za gluhe

Znakovni jezici imaju potpuno drugačiju razvojnu povijest od govornih jezika. Gotovo svi govorni jezici mogu se pratiti do jednog zajedničkog jezika koji se govorio u Africi prije 40 000-100 000 godina.

Kada su se pretpovijesni ljudi proširili svijetom, ponijeli su jezik sa sobom. Gdje god su se ljudi naselili, dalje su razvijali ovaj jezik sve dok različite skupine govornika

više nisu mogle razumjeti jedna drugu. Prvi znakovni jezici nastali su prije samo 200-300 godina s pojavom specijalnog obrazovanja. To se događalo od 1750. nadalje, kada su crkve počele preuzimati obrazovanje za djecu s invaliditetom. U prvim školama za gluhe, djeca su koristila primitivne gestikulacije koje su razvila kod kuće. „Prvi znakovni jezici nastali su zbog potrebe za komunikacijom s djecom na licu mjesta“, kaže Crasborn. „Tijekom godina, broj riječi je rastao, a znakovi i gramatika postajali su složeniji. Na kraju se pojavio jezični model za nove generacije gluhe djece, slično načinu na koji čujuća djeca uče jezik od svojih roditelja.“

Fascinantno je da znakovni jezik nudi beskrajne mogućnosti komunikacije bez ijedne izgovorene riječi

Onno Crasborn

Znakovni jezici mogu se uvelike razlikovati jedni od drugih, čak i unutar Nizozemske. Iz pet škola za gluhe koje je naša zemlja nekada imala, nastali su donekle drugačiji znakovi. Na primjer, u nizozemskom znakovnom jeziku iz Groningena, riječ za „vodu“ je savijeni prstenjak uz bradu, dok je drugdje u Nizozemskoj dovoljna gesta klimanja prstima. Oblik ruke za pokret psa potpuno je drugačiji od onog za pokret osobe ili automobila – i to se opet razlikuje ovisno o regiji. Razlike između ruskog, kineskog i južnoameričkog znakovnog jezika su barem jednako velike. Varijacija je dovoljna da vas zapanji. Ipak, unatoč tome, gluhe osobe se i dalje do određene mjere razumiju.

esperanto

U prošlosti se pokušavalo uspostaviti esperanto za gluhe, ali to je bilo još man-

je uspješno. To nije iznenađujuće, jer se gluhi ljudi ipak uspijevaju razumjeti. Crasborn, koji čuje, iskusio je to kada je i sam naučio znakovni jezik („Fascinantno je da znakovni jezik nudi beskrajne mogućnosti komunikacije bez izgovorene ijedne riječi“). Na međunarodnim kongresima otkrio je da može komunicirati s ljudima iz cijelog svijeta koristeći znakove rukama.

Kako je to moguće? „Jer zajedno razvijate određene strategije“, misli. „Štoviše, gluhi ljudi su nevjerojatno motivirani tražiti kontakt s drugim gluhim ljudima, uključujući i one iz drugih zemalja, jer dijele zajednički pogled na svijet: svijet u kojem je teško komunicirati s većinom ljudi.“

To je otkriveno i u eksperimentima koji su dio Vici studije. U tim su eksperimentima ljudi iz različitih zemalja i jezičnih područja bili izazvani da međusobno komuniciraju. Obavljali su niz zadataka.

U istraživanje su bili uključeni i tumači znakovnog jezika koji prevode za međunarodnu javnost. Kako uspijevaju učinkovito prenijeti informacije ako nijedna dva znakovna jezika nisu ista? Crasborn: „Čini se da su uglavnom učinkoviti ako prevode u slike i kombiniraju gramatiku s nekom vrstom pantomime.“ Nada se da će uskoro moći objaviti savjetodavno izvješće o „međunarodnom miješanom jeziku“ za Svjetsku federaciju gluhih.

Istraživanje u Centru za jezične studije Sveučilišta Radboud sustavno ispituje koje izvore gluhe osobe koriste. Koliko riječi imaju zajednički različiti znakovni jezici? I koliko razlika postoji, na primjer, između nizozemskog, flamanskog i kineskog znakovnog jezika? Početni rezultati

otkrivaju da je deset posto kineskog znakovnog jezika identično nizozemskom znakovnom jeziku. Suprotno tome, dodatnih deset posto vokabulara dovodi do zbrke. 'Na primjer, nizozemski znak za "podići" znači "pokrenuti" na kineskom. To može uzrokovati priličan nesporazum.'

Čini se da sličnosti u govornom jeziku također igraju ulogu. Flamanske i nizozemske gluhe osobe lakše se razumiju jer izgovaraju nizozemske riječi i integriraju ih u svoj znakovni jezik. Prevoditeljica znakovnog jezika Irma Sluis, koja je sada pionirka znakovnog jezika u Nizozemskoj, radi isto i u nizozemskim televizijskim vijestima.

Kulturne razlike djelomično određuju oblik znaka: za Kineza čaj se sastoji od rastresitih listova, dok se za Nizozemca čaj nalazi u vrećici čaja. To ponekad dovodi do nesporazuma, ali takvi nesporazumi se javljaju i među čujućim osobama, čak i ako govore istim jezikom. Nedavna istraživanja provedena među dvanaest jezika otkrivaju da u razgovoru između dva izvorna govornika nešto pođe po zlu u prosjeku svakih devedeset sekundi.

Oni se ne razumiju, pa si moraju međusobno pomagati. „Gluhe osobe koriste iste vještine koje smo mi razvili za to, ali možda puno bolje od čujućih osoba.“ Nije li krajnje vrijeme da i čujući ljudi nauče znakovni jezik? „Kao profesor nizozemskog znakovnog jezika, smatram to svojom misijom“, smije se Crasborn. Oko 1,5 milijuna ljudi s oštećenjem sluha u Nizozemskoj ima problema sa socijalnim kontaktima, u obrazovanju i na tržištu rada. Smatra da bi po-

državanje govornog jezika znakovima zaista moglo pomoći takvim ljudima.

Već koristimo neke znakove na nizozemskom: kuckanje o čelo za „ludo“, pomicanje otvorene ruke pored uha za „ukusno“ i – vrlo nedavni primjer – pravljenje okvira u zraku za „VAR“. „Zašto ovo ne proširiti na fiksni skup od oko 4000 znakova koje svi uče u školi? Mnogi ljudi bi mogli imati koristi od toga.“

*

Neimenovani park u Maksimiru dobio je ime po Otti Berger, gluhoj Hrvatici „ispred svog vremena“

U hrvatskoj povijesti imali smo nekoć licinu književnika i umjetnika koji su se zauvijek upisali u ključna imena naše kulture. Međutim, iako su povijesne prilike to otežavale, velik je broj upravo žena koje su za svog života ispisale ili stvorile ključne momente u kulturi. Upravo nas je zato razveselila vijest o tome da je neimenovani park u Maksimiru 24. veljače i službeno nazvan po velikoj tekstilnoj dizajnerici i slikarici Otti Berger. Park se nalazi istočno od Ulice Lavoslava Švarca, a postao je prva javna površina u mjesnom odboru Mašićeva koja će biti nazvana po ženi.

Ikona Bauhauasa i žena koja je utabala put drugim umjetnicama

Kao kolijevka modernog dizajna uvijek se upućuje na Bauhaus, umjetničku školu koja je nastala prije više od 100 godina kad ju je s tada neobjašnjivom ambicijom osnovao arhitekt Walter Gropius. Zamislio ju je kao mjesto u kojem se umjetnost i dizajn neće više promatrati

odvojenima od svih drugih sfera, štoviše, posvetio se umjetničkom obrtu koji je bio prikladan za poslijeratne prilike i novoj generaciji umjetnika koji su vidjeli umjetnost kao nešto živo i uporabljivo.

Bauhaus se ubrzo profilirala u najjaču umjetničku školu, cijelu filozofiju, koju osjetimo i dan danas, a uništili su je nacisti 1933. od opasnosti od ideja umjetnika koji su u njoj sudjelovati. Kako piše Jutarnji list, tek je troje studenata iz Hrvatske bilo na prestižnoj školi, a jedna je od njih upravo Otti Berger.

Rodila se 1898. godine u Zmajevcu, a ova mlada Židovka je prije Bauhauasa pohađala Kraljevsku akademiju za umjetnost i obrt u Zagrebu, a zatim je postala jedna od rijetkih žena koje su pohađale Bauhaus i tekstilnu radionicu. Štoviše, zahvaljujući neiscrpoj originalnosti, Otti je kratki period bila jedna od profesorica na školi i voditeljica odjela. Iako je Bauhaus po mnogočemu bio revolucionaran, žene umjetnice imale su manje mogućnosti od muških kolega zbog

fragменти pokrivke 1930., pamuk, lan, svila, dimenzije: 130x150 cm, kolekcija MSU

čega je Ottin rad još značajniji; utabala je put drugim ženama umjetnicama.

Među prvim je i rijetkim ženama koje su uspjele dobiti patent za tekstilni dizajn, a izborila se i za svoj potpis inicijalima na tkanini. Ottini tekstili savršeno su zastupali sve što je ova umjetnička škola predstavljala, a istovremeno su pokazali javnosti da se žene tkaninom mogu baviti na višoj, onoj umjetničkoj razini. Tijekom života je patentirala brojne tekstile i usko je surađivala s industrijom zbog čega su njezini dizajni krasili

sjedala brojnih automobila i javnih prijevoznih sredstava. Spletom okolnosti i previranja u školi, Berger odlazi u Berlin u kojem otvara svoj vrlo uspješni atelje.

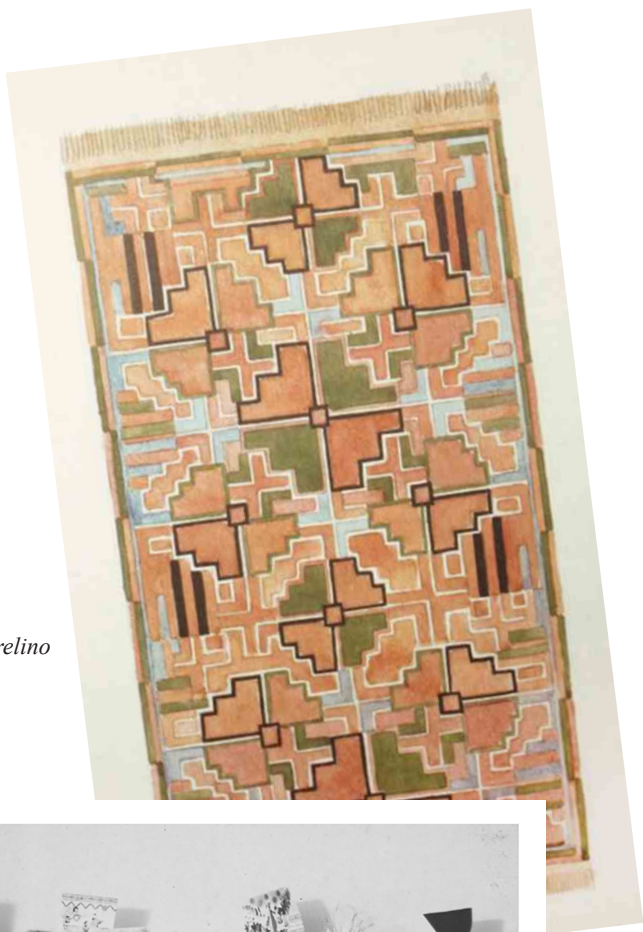
U svom berlinskom ateljeu radila je za velike strane kompanije, ali nije bila iznimka u masovnom zatvaranju nakon dolaska nacista na vlast u Njemačkoj. Berger je dobila zabranu rada zbog svog židovskog porijekla, a nakon što nije uspjela emigrirati ni u Veliku Britaniju niti u SAD, u kojem ju je čekao zaručnik, vraća se u Hrvatsku, u Baranju u kojoj joj je živjela i njezina majka. Otti i njezin brat gotovo

su zaobišli tragičnu sudbinu u Drugom svjetskom ratu, među zadnjima su ih odveli u logor. On je preživio, a ona je, nažalost, postala jedna od brojnih žrtava brutalnog režima. Poslana je u zloglasni Auschwitz u kojem je put ove revolucionarne umjetnice – završio 1944. godine.

*Foto:
Bauhaus-Archiv / Goethe-Institut
Kroatien*

*

*crtež olovkom i crnim tušem, akvarelino
(tonovi crvene, plava i zelena)*

Otti Berger na proslavi prvih diplomanata na Tekstilnom odjelu, 1930.

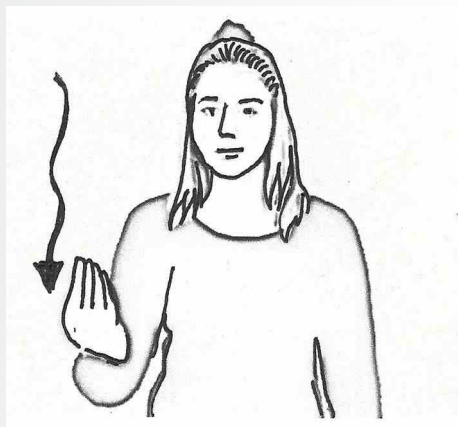
Različiti znakovni jezici u svijetu - znak:
UMJETNOST

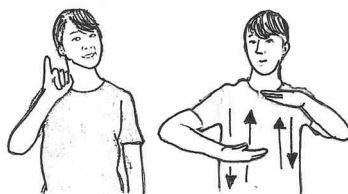
USA - ASL

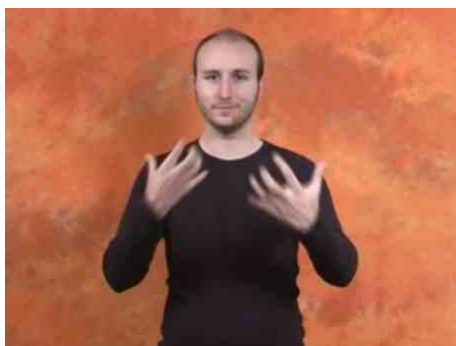
Velika Britanija (BSL)

Njemačka

Kina

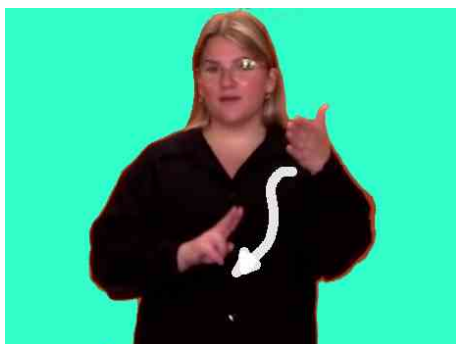
Španjolska

Rusija

Italija

Finska

